

अभ्यासप्रश्नपत्रम् -3

अङ्कयोजना

कक्षा - द्वादशी (XII)

संस्कृतम् (केन्द्रिकम्) कोड -322

समय: - होरात्रयम्

सम्पूर्णाङ्का: - 80

अवधातव्यम्

1. अस्याम् अङ्कयोजनायाम् 'आ' भागस्य प्रदत्तानि उत्तराणि निदर्शात्मकानि सन्ति। प्रदत्तानि उत्तराणि अतिरिच्यापि सन्दर्भानुसारम् अन्यानि उत्तराणि भवितुम् अर्हन्ति।
2. आन्तरिकविकल्पात्मकेषु प्रश्नेषु यद्यपि स्पष्टतया निर्देशः दत्तः अस्ति यत् केवलं प्रश्नद्वयम् अथवा प्रश्नत्रयम् इत्यादिकम् उत्तरं दातव्यं तथापि यदि छात्रः अतिरिक्त-प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखति तर्हि छात्रहिताय यत्र अधिकाः अङ्काः दातुं शक्यन्ते तादृशानां प्रश्नानां मूल्याङ्कनं करणीयम्।
3. अनुच्छेदे श्लोके वा आधारिताः प्रश्नाः अवबोधात्मकाः सन्ति। अतः विद्यार्थिनः अनुच्छेदे प्रदत्तशब्दानां स्थाने समभाव-पर्यायवाचि-शब्दानां प्रयोगं कर्तुं शक्नुवन्ति। तदर्थम् अङ्काः देयाः। यदि विद्यार्थिनः उत्तरलेखन-समये समुचितानां विभक्तीनां वचनानां च प्रयोगं न कुर्वन्ति तर्हि अंशतः अङ्काः कर्तनीयाः न तु सम्पूर्णाङ्काः।
4. त्रुटिपूर्णवर्तन्यै व्याकरणात्मक-प्रयोगाय च अनुपाततः अङ्काः कर्तनीयाः न तु सम्पूर्णाङ्काः।

5. आंशिक-दृष्ट्या समुचितेभ्यः उत्तरेभ्यः अपि अङ्काः देयाः।

6. रचनात्मक-कार्ये वाक्यरचना प्रमुखा न तु वाक्यसौन्दर्य-तत्त्वम्। आंशिकवाक्यशुद्धये अपि अङ्काः देयाः।

अ - भागः

बहुविकल्पात्मकाः प्रश्नाः

अनुप्रयुक्तव्याकरणम्

1. (i) (क) शरीरे+अरिः
- (ii) (ग) मनुः+नाम
- (iii) (ख) गम्भीरस्वरेण+एवम्
- (iv) (क) बुधाः+तत्+आहुः
- (v) (क) निबन्धाय+आसुरी
- (vi) (ग) अच्छन्दांसि+अगीतानि
- (vii) (ख) लक्ष्मीः+तु

2. अधोलिखित-वाक्येषु रेखाङ्कितपदानां समुचितं समस्तपदं विग्रहवाक्यं वा प्रदत्तविकल्पेभ्यः चिनुत । (केवलं प्रश्नपञ्चकम्)

1×5= 5

- (I) (क) युवतिभिः रहितम्
(II) (ग) न अवद्यानि
(III) (क) गुणानाम् अनुबन्धित्वात्
(IV) (ग) आक्षेपेण सहितम्
(V) (ख) वधयोजनाम्
(VI) (ग) प्रयोगाय शाला
(VII) (क) यथोचितम्

**3. वाक्येषु रेखाङ्कितपदानां समुचितं संयोजितं विभाजितं
वा प्रकृतिं प्रत्ययं प्रदत्तविकल्पेभ्यः चिनुत - (केवलं
प्रश्नषट्कम्)**

1*6=6

- (I) (क) माननीयः
(II) (क) वच्+क्त
(III) (ग) मतिः
(IV) (ख) रूप+मतुप्
(V) (क) अनिच्छन्
(VI) (ख) श्रुतिः
(VII) (ग) भोगी

4. समुचितम् उपपदविभक्तिरूपं चिनुत-(केवलं प्रश्नत्रयम्)

1×3=3

(I) (ख) अस्मान्

(II) (क) प्रज्ञया

(III) (ग) धर्मात्

(IV) (ख) मुञ्जाय

पठितावबोधनम्

5. भाषिककार्यम् - निर्देशानुसारम् उत्तराणि चिनुत - (केवलं प्रश्नषट्कम्) 1×6=6

(I) (ख) अनिच्छन्

(II) (क) पुत्रवधः

(III) (ख) भाषणैः

(IV) (क) भूत्यर्थं

(V) (ख) दिलीपाय

(VI) (ग) सरसाम्

(VII) (ख) मनोरथम्

6. अधोलिखितेषु वाक्येषु रेखाङ्कितपदानां प्रसङ्गानुसारं शुद्धम् उत्तरं चिनुत - (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) 1×4= 4

(I) (ख) सौभाग्येन

(II) (ग) जनसम्मर्दयुते

(III) (ख) आम्रम्

(IV) (ग) तान्त्रिकम्

(V) (ख) पृथ्वी

संस्कृतसाहित्येतिहासपरिचयः

7. समुचितरचनायाः कवेः वा अभिधानं चिनुत -(केवलं

प्रश्नत्रयम्).

1×3= 3

(I) (ख) अम्बिकादत्तव्यासः

(II) (क) काव्यमीमांसा

(III) (ख) 100 ई०पू०

(IV) (क) महर्षिः व्यासः

8. गद्य-पद्य-नाटकस्य च विधानां समुचितं वैशिष्ट्यं चिनुत-

(केवलं प्रश्नत्रयम्) 1×3=3

(I) (क) भारतवाक्यम्

(II) (ख) सूत्रधारः

(III) (ख) छन्दोमयम्

(IV) (क) द्वौ

9. गद्य-पद्य-चम्पूकाव्यस्य च विधानां समुचितं वैशिष्ट्यं चिनुत-

(केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) 1×4=4

(I) (ग) गद्यपद्यमयम्

(II) (क) पद्यकाव्यस्य

(III) (ख) महाकाव्यम्

(IV) (ग) बाणभट्टस्य

(V) (ख) गद्यम्

आ – भागः

वर्णनात्मकाः प्रश्नाः

अङ्काः - 40

अपठितावबोधनम्

10. अधोलिखितं अपठितगद्याशं पठित्वा प्रदत्तान् प्रश्नान्

संस्कृतेन उत्तरत –

10

(अ) एकपदेन उत्तरत । (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) $1/2 \times 4 = 2$

(I) वृक्षः

(II) मानवजीवनस्य

(III) मानवैः

(IV) वृक्षेषु

(V) अस्मभ्यम्

(ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत । (केवलं प्रश्नद्वयम्) $2 \times 2 = 4$

(I) प्रदूषणसमस्या तदैव उपस्थिता तदा मानवेन स्वार्थसिद्धये
वनकर्तनम् आरब्धम्।

(II) वृक्षाणाम् अभावे विषाक्तवायुः, अतिवृष्टिः अनावृष्टिः भूक्षरणं च भविष्यति।

(III) मानवजीवनस्य प्राणभूताः वृक्षाः।

(स) अस्य अनुच्छेदस्य कृते उपयुक्तं शीर्षकं संस्कृतेन लिखत । 1

वृक्षो रक्षति रक्षितः, अस्माकं जीवनाधारः वृक्षः

(द) यथानिर्देशम् उत्तरत . (केवलं प्रश्नत्रयम्) 1 x 3 = 3

(I) पर्यावरणाय

(II) विश्वम्

(III) वृक्षः

(IV) वायुः

रचनात्मककार्यम्

11. प्रतियोगितायां प्रथमे स्थाने आगताय स्वमित्राय लिखिते वर्धापन-पत्रे मञ्जूषातः उचित-पदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत-

$\frac{1}{2} * 10 = 5$

(I) खन्नातः

(II) मोहनदासमहोदयाः

(III) संस्कृतम्

(IV) सकुशलाः

(V) विषयोऽयम्

(VI) प्रथमम्

(VII) वर्धापनम्

(VIII) उत्तरोत्तरम्

(IX) सधन्यवादाः

(X) राधेश्यामः

12. मञ्जूषायाम् प्रदत्तपदानाम् सहायतया कथायाः पूर्तिम् कुरुत.. $\frac{1}{2} * 10 = 5$

i. एकदा	ii. सर्वं दिनम्
iii. पशुम्	iv. आगच्छति स्म
v. नयनयोः	vi. बद्धवान्
vii. पुत्रस्नेहव्याकुला	viii. त्यक्त्वा
ix. कुत्रचित्	x. आनन्दम्

अथवा

अत्र कर्तृ-क्रियायाः अन्वितिः प्रश्नानुसारम् उत्तरं च भवेत् इति ध्यात्वा अङ्काः प्रदेयाः । अत्र एकाधिक-उत्तराणि भवितुं शक्नुवन्ति ।

13. प्रदत्तपदानाम् सहायतया 'वृक्षाणां महत्त्वम्' इतिविषयम् अधिकृत्य एकम् अनुच्छेदं लिखत । $5 * 1 = 5$

अत्र छात्रेभ्यः संक्षिप्तवाक्यरचना अपेक्षिता वर्तते। केवलं वाक्यशुद्धिः द्रष्टव्या। अस्य प्रश्नस्य प्रमुखम् उद्देश्यं वाक्यरचना अस्ति । वाक्यं दीर्घम् अस्ति अथवा लघु इति महत्त्वपूर्णं नास्ति। प्रतिवाक्यम् अर्धः अङ्कः भावस्य कृते अर्धः अङ्कः च व्याकरणदृष्ट्या शुद्धतानिमित्तं निर्धारितः अस्ति। मञ्जूषायां प्रदत्ताः शब्दाः सहायतार्थं सन्ति। छात्रः तेषां वाक्येषु प्रयोगं कुर्यादेव इति अनिवार्यं नास्ति। छात्रः स्वमेधया अपि वाक्यानि निर्मातुं शक्नोति । मञ्जूषायां प्रदत्तानां शब्दानां विभक्तिं परिवृत्य अपि वाक्यनिर्माणं कर्तुं शक्यते ।

अथवा

निम्नलिखितवाक्येषु केषाञ्चन पञ्चवाक्यानां संस्कृतेन अनुवादं कुरुत.

1*5=5

1. अरविन्दः पत्रं लिखति ।
2. सः कक्षायां प्रथमं स्थानं प्राप्नोति।
3. ग्रामम् उभयतः वृक्षाः सन्ति।
4. मम गृहे संगीतकार्यक्रमः अभवत्।
5. गंगा हिमालयात् निस्सरति।
6. कविषु कालिदासः श्रेष्ठः।

पठितावबोधनम्

14. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तान् प्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत।3

(अ) एकपदेन उत्तरत-(केवलं प्रश्नद्वयम्)

$\frac{1}{2} * 2 = 1$

- i. वत्सराजः
- ii. वने
- iii. भोजस्य

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत- (केवलं प्रश्नमेकम्)

$2 * 1 = 2$

- i. राजा भोजवधं ज्ञात्वा पृष्टवान् - वत्सराज ! खड्गप्रहारसमये मे किम् उक्तम्।

li. कुपितो राजा प्राह – त्वं मम सेवकोऽसि, मया यत्कथ्यते त्वया तत् विधेयम्।

15. अधोलिखितं श्लोकं पठित्वा प्रदत्तान् प्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत। **3**

(अ) एकपदेन उत्तरत-(केवलं प्रश्नद्वयम्) **$\frac{1}{2} * 2 = 1$**

(I) गुणी

(II) मूषकः

(III) वसन्तस्य

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत- (केवलं प्रश्नमेकम्) **$2 * 1 = 2$**

(I) बलस्य महत्त्वं बली जानाति निर्बलः न जानाति।

(II) निर्गुणः जनः गुणस्य महत्त्वं न जानाति।

16. अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा प्रदत्तान् प्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत। **3**

(अ) एकपदेन उत्तरत-(केवलं प्रश्नद्वयम्) **$\frac{1}{2} * 2 = 1$**

(I) मदालसा

(II) सहकारम्

(III) जीवनपथे

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत- (केवलं प्रश्नमेकम्)

2*1=2

(I) मदालसा जीवने ब्रह्मवादिनी भवितुम् इच्छति।

(II) नारी जीवनयात्रायां सहचरं अपेक्षते।

17. अधोलिखितस्य पद्यस्य भावार्थं मञ्जूषाप्रदत्तपदैः पूरयित्वा

पुनः लिखत -

$\frac{1}{2} * 4 = 2$

भावार्थ - एकेन अपि i.सज्जनेन विद्यासहितेन ii.सुतेन सम्पूर्णः वंशः
iii. आनन्दितः भवति। येन प्रकारेण रात्रिः iv. चन्द्रमसा स सुशोभते।

अथवा

प्रदत्तभावार्थत्रयात् शुद्धं भावार्थं चित्वा लिखत।

- (1) इदमस्तीदमपि मे भविष्यति पुनर्धनम्।
 - i. मम पार्श्वे एतन्मात्रं धनमस्ति अत्यधिकमपि अहं प्राप्स्यामि।
- (2) आद्योभिजनवानस्मि कोऽन्यो सदृशो मया।
 - iii. अहम् कुटुम्बयुक्तः धनवान् मत्सदृशः अपरः कः।

18 अधोलिखित-अन्वये रिक्तस्थानानि पूरयत - $\frac{1}{2} * 4 = 2$

अन्वयः - i.अनेकसंशयोच्छेदि परोक्षार्थस्य ii.दर्शकं शास्त्रम्
सर्वस्य iii.लोचनं (भवति), यस्य न अस्ति सः iv.अन्धः एव ।

अथवा

प्रश्नपत्रात् भिन्नं पाठ्यपुस्तकस्य श्लोकमेकं लिखित्वा तस्य भावार्थं
लिखत ।

19) 'क' स्तम्भस्य वाक्यांशानां 'ख' स्तम्भस्य वाक्यांशैः सह
मेलनं कुरुत-

$\frac{1}{2} * 4 = 2$

'क' स्तम्भः

'ख' स्तम्भः

i. भरतो वा भवेत् राजा	i. वयं वा ननु तत् समम्
ii. इदानीमपि सन्देहः	ii. किं क्षमा निर्मनस्विता
iii. दोषेषु बाह्यमनुजं	iii. भरतं हनानि
iv. किं रोषणाय रुचिरं	iv. त्रिषु पातकेषु

-

